

Bølmesbakke

– et velbevaret østjysk hedekrat

Søren Tolsgaard

Favrskov Kommune iværksatte i 2009 en undersøgelse af kommunens lysåbne naturarealer med fokus på insekter og andre smådyr. Opgaven blev varetaget af Naturhistorisk Museum (Hansen 2009), idet de lokale referencer og samlinger blev gennemgået, mens de aktuelle forhold blev vurderet på grundlag af en række ekskursioner i området.

En allerede velkendt lokalitet i kommunen

er Busbjerg, et lyng- og blåbærklædt højdrag med storslået udsigt over Gudenåens løb mellem Bjerringbro og Ulstrup. Efter en ekskursion hertil, drejede jeg ret vest for Ulstrup ad Møllebakkevej mod syd, og var så pludselig atter omgivet af vedvarende enge og lyngbakker, et ganske uventet sceneri, som ikke fremgår af de gængse færdselskort, og vist ikke hidtil har været særlig kendt blandt de østjyske kratluskere.

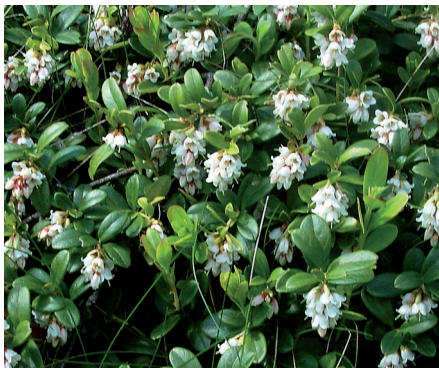
Udsigt mod nordvest fra Bølmesbakke. Foto: Søren Tolsgaard.

Uspoleret vegetation

I det langs vejen løbende dalstrøg øjnes en livlig bæk og nogle fugtige engdrag med frodig vegetation. De omkringliggende højdedrag er derimod præget af en mager morbund, som kun i ringe grad er udsat for tilførsel af næringsstoffer. En del af bakkerne, især mod vest, er plantet til med nåletræer, andre dele dækkes af den oprindelige skov, især bestående af eg, birk og pil.

De store og for faunaen optimale, syd-vestvendte højdedrag umiddelbart øst for vejen er ved noget, der ligner et mirakel (læs: ved rettidig naturpleje), friholdt for tilgroning, så en mosaik af blåbær, tyttebær, hedelyng og revling trives mellem de fritstående enebær, birke- og egetræer. Stednavnet Bølmesbakke hentyder i øvrigt, så vidt jeg ved, til stedets rigdom på "bølmesbær" (bøllebær, blåbær). Dette område er indhegnet og græsses af enkelte geder. Der er offentlig adgang, men mountainbikes og løse hunde bør

Tyttebær (*Vaccinium vitis-idaea*).
Foto: Søren Tolsgaard.

finde andre tumlepladser: her skal naturen opleves i drøvtyggernes tempo! Netop her er det både vigtigt, at trævæksten holdes i skak, samt at græsningen er moderat og foregår uden fodring eller gødning. Kortsigtede strategier har desværre spoleret mange hedeområder.

På toppen af bakkerne afrundes det historiske indtryk af et par vandreblokke og en frønnet bæk, hvor man kan nyde udsigten, før man evt. forsyner sig med friske bær til husholdningen eller går på opdagelse efter kryb og kravl, som myldrer alle vegne. Der er rigeligt at give sig i kast med, og efterfølgende fulgte flere besøg på denne upåagtede lokalitet i løbet af 2009.

Usædvanlige småkravl

Med assistance fra min kollega Werner Meng lykkedes det således at konstatere populationer af både mariehøneedderkop (*Eresus sandaliatus*) og nordlig fugleedderkop (*Atypus affinis*), ligesom vi fandt sort rovtæge (*Coranus aethiops*), mosebredtæge (*Rhacognathus punctatus*), enebærbredtæge (*Chlorochroa juniperina*) og andre reliktagtige tæger, knyttet til hedebiotoper.

Af biller har vi især fundet nogle interessante arter på birk, pil og eg, bl.a. pragtbillen *Agrilus cyanescens*, faldbiller som *Cryptocephalus nitidus* og *C. parvulus*, samt bladrolleren *Rhyncites sericeus*. Mere målrettet eftersøgning vil antagelig vise, at området rummer flere af de sjældne biller, som er knyttet til hedekrat. Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at mange af krattets insekter er afhængige af, at der står ung, solbeskinnat birk, pil og eg på biotopen.

Bier, hvepse og myrer er talrigt repræsenteret, bl.a. med store kolonier af *Andrena vaga*, *Anoplius viaticus* og *Podalonia hirsuta*, især på de stejle, sydvendte skrænter, hvor jævnlige skred holder jorderoverfladen fri for vegetation. Blandt de mere spektakulære fund er den enlige gedehams *Symmorphus crassicornis*, og ved yderligere eftersøgning vil man antagelig kunne finde flere sjældne bier og hvepse. Den lille svirreflue pilekuglebærerfluen (*Sphaerophoria fatarum*) optræder talrigt på tormentil, mens den guldhårede rovflue (*Laphris flava*) træffes på de store, væltede træstammer, som har fået lov til at blive liggende centralt på højdedraget, umiddelbart øst for det indhegnede areal.

Fremtidsvisioner

Området netop her på toppen af bakkerne, som mod øst går gradvis over i en tæt, blandet skov, rummer en righoldighed af overgangsbiotoper, der bidrager til artsrigdommen. Med bevaringsperspektivet for øje er det nærliggende at opfordre til, at de meget mørke og skovdækkede arealer mod øst gøres til genstand for naturpleje, så der skabes en mosaik af lysåbne småbiotoper, der kan forøge de mere sårbare arters overlevelseschancer på lang sigt, samt bidrage til hele områdets naturværdi.

Også vest for Møllebakkevej er det realistisk, at området kan plejes med udgangspunkt i de endnu intakte enklaver med hedevegetation. Her præges billedet i udstrakt grad af tætte nåletræsplantninger, men disse arealer kan stadig i høj grad gendannes som hedebiotoper, så vidt man

undlader at plante dem til, når de på et tidspunkt skal ryddes. Hele højderyggen hen til Busbjerg (ca. 2 km) kunne således gendannes med sammenhængende hedekrat, et guldaldersscenario, som for blot en menneskealder siden endnu var

Mariehøneedderkop, hun (*Eresus sandaliatus*). Foto: Søren Tolsgaard.

Enebærbredtæge (*Chlorochroa juniperina*).
Foto: Søren Tolsgaard.

fremherskende mange steder i Østjylland, men i vore dage stort set er forsvundet eller stærkt truet de få steder, hvor det endnu kan opleves.

Det er således nærliggende at sammenligne dette område med andre af de få, tilbageværende hedekrat i nabolaget. Dværgbuskfloraen og insektfaunaen giver området kvaliteter, der delvis matcher de bedste af disse, som Højkol, Sejs Hede og Gjærn Bakker, om end i mindre målestok. Formentlig udgør området i dag det fineste hedekrat i Favrskov Kommune, idet de klassiske lokaliteter (højdedrag ved Langå, Laurbjerg, Frijsendal og Pøt Mølle) knap længere kan erkendes som sådanne. Det er derfor at håbe på, at Favrskov

Kommune vil forvalte hele højdedraget fra Busbjerg til Bølmesbakke med et langsigtet perspektiv for øje og bevare det som et naturomåde, hvor man endnu kan opleve, såvel det historiske landskab, som dets særegne flora og fauna.

Referencer

Hansen, M. D. D., 2009: Sjældne smådyr i Favrskov Kommune. – Rapport, Naturhistorisk Museum Aarhus, 28 s.

Forfatterens adresse

Søren Tolsgaard
Naturhistorisk Museum,
Universitetsparken
8000 Aarhus C

Guldhåret rovflue (*Laphria flava*). Foto: Søren Tolsgaard.